

Uniwersytet w Białymstoku. Szkoła Doktorska

KINGA SUCHNICKA
ORCID: 0009-0003-2749-6202
k.suchnicka@uwb.edu.pl

Przestępstwo znęcania się nad zwierzętami.
Analiza prawno-kryminologiczna w świetle badań akt
Sądu Rejonowego w Białymstoku

The Crime of Animal Abuse: Legal and Criminological Analysis Based on Case Files
from the District Court in Białystok

WPROWADZENIE

Ostatnie lata przyniosły wyraźny wzrost świadomości w zakresie prawidłowego traktowania zwierząt. Ich status coraz częściej podnoszony jest do rangi członków rodziny, którzy towarzyszą człowiekowi na co dzień, a nie sprowadzają się jedynie do funkcji użytkowych¹. Zmiany dotyczą nie tylko postaw ludzi wobec zwierząt, ale również standardów prawidłowego żywienia oraz sprawowania opieki nad nimi². Akceptowane w przeszłości praktyki hodowlane obecnie mogą być kwalifikowane jako przejawy znęcania się nad zwierzętami³. Zmiany, nierzadko o charakterze rygorystycznym, wprowadziło także ustawodawstwo

¹ E. Połusznna, *Zwierzęta i ich ludzie – krótka historia animalistycznego aktywizmu*, „Kultura i Społeczeństwo” 2007, vol. 51(1), s. 204.

² Zob. A. Boruta, A. Kurek, K. Fiszdon, M. Lewandowska, A. Albera-Łojek, *Proper Care of Dogs from Their Owner’s Perspective*, “Animal Science” 2016, no. 55.

³ Wśród takich postaw należy wskazać w szczególności na trzymanie psów na łańcuchu, kopiowanie uszu i ogonów u psów, używanie wobec zwierząt tzw. kolczatek czy obroży elektrycznych, a także zmiany w transporcie zwierząt – praktyki te mogą stanowić znęcanie się nad zwierzętami w myśl art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (t.j. Dz.U. 2023, poz. 1580, ze zm.), dalej: u.o.z.

unijne, które zunifikowało sposoby hodowli zwierząt gospodarskich⁴. Na wzrost społecznej świadomości wpływa też szereg działań podejmowanych przez organizacje społeczne zajmujące się ochroną zwierząt⁵.

Pomimo obserwowanych zmian przemoc wobec zwierząt pozostaje istotnym problemem społecznym i prawnym⁶. Ustawodawca dostrzegł wagę tego zjawiska, penalizując znęcanie się nad zwierzętami w art. 35 ust. 1a u.o.z.

Przestępstwo znęcania się nad zwierzętami było już uprzednio przedmiotem badań aktowych⁷. Niniejsze opracowanie ma na celu przybliżenie obrazu tego przestępstwa na obszarze właściwości Sądu Rejonowego w Białymstoku.

W celu pozyskania danych zastosowano metodę wtórnej analizy danych, polegającą na badaniach aktowych. Na potrzeby analizy opracowano kwestionariusz badań aktowych, obejmujący 33 pytania podzielone na pięć kategorii: informacje ogólne, kwalifikacja prawna czynu, charakterystyka sprawcy przestępstwa, opis popełnionego czynu, przebieg postępowania przygotowawczego i sądowego.

Analizą objęto wszystkie sprawy zakończone prawomocnym orzeczeniem w latach 2012–2025. Wybór tego okresu wynikał z nowelizacji ustawy o ochronie zwierząt, w wyniku której czyn znęcania się nad zwierzętami został przeniesiony do odrębnego ustępu, co ułatwiło analizę akt sprawy. Badania rozpoczęto w lutym 2025 r. w Sądzie Rejonowym w Białymstoku. Przebadano wszystkie postępowania dotyczące przestępstw z art. 35 ust. 1a oraz art. 35 ust. 1a w zw. z art. 35 ust. 2 u.o.z.

Łącznie przeanalizowano 38 spraw, z czego 37 dotyczyło przestępstwa z art. 35 ust. 1a u.o.z., natomiast jedna sprawa została zakwalifikowana z art. 35 ust. 1a u.o.z. w zw. z art. 35 ust. 2 u.o.z. Spośród tych spraw 28 zakończyło się wydaniem wyroku skazującego, osiem – warunkowym umorzeniem postępowania,

⁴ Zob. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie zootechnicznych i genealogicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasowych i mieszańców świni, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego wprowadzania na terytorium Unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG i 90/425/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt (Dz.Urz. L 171/66, 29.06.2016).

⁵ Zob. Kampanie Społeczne, *I kto tu jest suką?*, 20.03.2010, <https://kampaniespoleczne.pl/i-kto-tu-jest-suka> (dostęp: 26.04.2025).

⁶ E. Połusznna, *op. cit.*

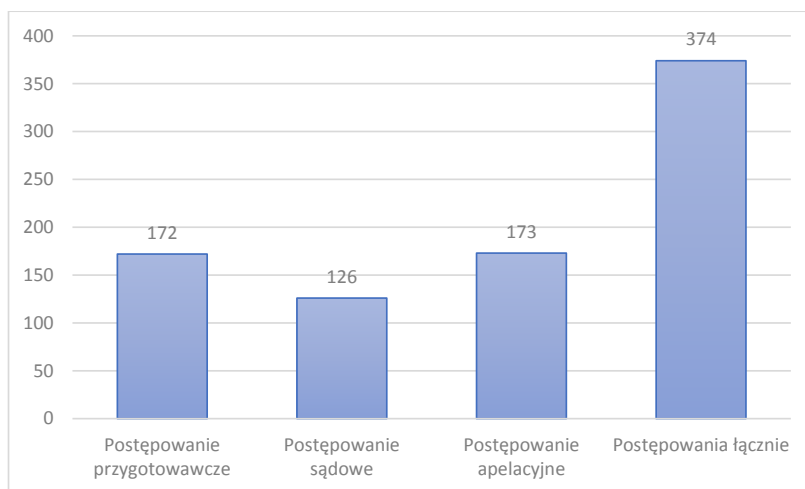
⁷ Zob. D. Karaś, *Przestępstwa przeciwko zwierzętom. Raport z monitoringu wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania*, Kraków–Wrocław 2022, <https://czarnaowca.org/wp-content/uploads/Bezkarzni.-Przestępstwa-przeciwko-zwierzętom.-Raport-z-monitoringu.pdf> (dostęp: 26.04.2025); M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, K. Dudka, M. Kulik, *Prawnokarna ochrona zwierząt – analiza dogmatyczna i praktyka ścigania przestępstw z art. 35 ustawy z 21.08.1997 r. o ochronie zwierząt*, „Prawo w Działaniu” 2011, vol. 9.

jedna – uniewinnieniem oskarżonego, a jedna została umorzona ze względu na śmierć oskarżonego (tj. art. 414 k.p.k.⁸ w zw. z art. 17 § 1 pkt 5 k.p.k.).

INFORMACJE OGÓLNE ORAZ KWALIFIKACJA PRAWNA CZYNU

W tej części artykułu omówiono podstawowe informacje dotyczące postępowań analizowanych w ramach badania, takie jak: średni czas ich trwania, informacje o osobach składających zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa, miejsca popełnienia czynów, kwalifikacja prawna zachowań.

Wykres 1 przedstawia średni czas trwania postępowań w analizowanych sprawach, z uwzględnieniem podziału na etapy postępowania. Czas trwania postępowania przygotowawczego liczono od momentu wpłynięcia zawiadomienia o przestępstwie do dnia wniesienia aktu oskarżenia, postępowania sądowego – od chwili wniesienia aktu oskarżenia do wydania wyroku w pierwszej instancji, natomiast długość postępowania apelacyjnego – od wniesienia apelacji do wydania rozstrzygnięcia przez sąd drugiej instancji. Najkrótszym z nich było postępowanie sądowe, trwało bowiem średnio około 4 miesięcy. Zarówno postępowania przygotowawcze, jak i apelacyjne trwały przeciętnie około 5,7 miesiąca. Warto jednak zaznaczyć, że apelacje złożono jedynie w 13 spośród badanych spraw. Łączny średni czas trwania postępowania we wszystkich etapach wyniósł nieco ponad rok.

Wykres 1. Średni czas trwania postępowania (w dniach)

Źródło: opracowanie własne.

⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. 2025, poz. 46, 304, ze zm.).

Istotne wydaje się także wskazanie, że badane sprawy nie były zbyt obszerne pod względem materiału dowodowego. W zdecydowanej większości postępowań akta składały się jedynie z jednego tomu. Większa liczba tomów (dwa lub trzy) występowała głównie w sprawach, w których oprócz przestępstwa znęcania się nad zwierzętami kwalifikacja obejmowała również inne czyny.

W zakresie kwalifikacji prawnej czynów objętych badaniem należy zauważyć, że dominująca część spraw dotyczyła wyłącznie czynu z art. 35 ust. 1a u.o.z. W pozostałych przypadkach występowały także inne typy czynów zabronionych, takie jak: znęcanie się, spowodowanie średniego i lekkiego uszczerbku na zdrowiu, kierowanie gróźb karalnych, podżeganie do pobicia, zniewagi.

Tabela 1. Kwalifikacja prawna czynu

Lp.	Kwalifikacja prawna czynu	Liczba sprawców
1	Art. 35 ust. 1a u.o.z.	30
2	Art. 35 ust. 1a w zb. z art. 35 ust. 1 u.o.z.	2
3	Art. 35 ust. 1a i 2 u.o.z. w zw. z art. 64 § 1 k.k.	1
4	Art. 35 ust. 1a u.o.z. w zw. z art. 3 rozporządzenia nr 1/2005*	1
5	Art. 207 § 1 k.k.** w zw. z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 157 § 3 k.k.; art. 35 ust. 1a u.o.z.	1
6	Art. 207 § 1a k.k. w zb. z art. 207 § 1 k.k. w zb. z art. 35 ust. 1a u.o.z. w zw. z art. 11 § 2 k.k.	1
7	Art. 207 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k.; art. 35 ust. 1a u.o.z.	1
8	Art. 190 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k.; art. 35 ust. 1a u.o.z.	1
9	Art. 157 § 2 k.k.; art. 190 § 1 k.k.; art. 35 ust. 1a w zw. z art. 6 ust. 2 pkt 4 u.o.z.	1
10	Art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 158 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k.; art. 225 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k.; art. 216 § 2 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k.; art. 31 ust. 1a w zw. z art. 31 § 2 k.k.	1
RAZEM		40

* Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniające dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 (Dz.Urz. L 3/1, 5.01.2005); ** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tj. Dz.U. 2025, poz. 383, ze zm.).

Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym analizowanym kryterium była informacja o tym, kto dostarczył organom ścigania informacji o możliwości popełnienia przestępstwa. W przeważającej większości zawiadomienia pochodziły od lekarzy weterynarii lub inspektorów weterynaryjnych, którzy w ramach kontroli ujawniali nieprawidłowości dotyczące zwierząt. Kolejną liczną grupą byli świadkowie popełnianych czynów zabronionych. Ponadto zawiadomienia składali opiekunowie zwierząt oraz osoby

pokrzywdzone przestępstwem objętym postępowaniem; zazwyczaj były to ofiary przestępstwa znęcania się.

Tabela 2. Osoba składająca zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa

Lp.	Kto złożył zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa?	Liczba spraw	Udział procentowy
1	Świadek zdarzenia	8	21,06
2	Weterynarz (w tym inspektorzy weterynaryjni)	12	31,58
3	Osoba reprezentująca fundację lub stowarzyszenie zajmujące się ochroną zwierząt	9	23,68
4	Opiekun zwierzęcia	6	15,79
5	Pokrzywdzony przestępstwem objętym postępowaniem	3	7,89
RAZEM		38	100,00

Źródło: opracowanie własne.

Analiza miejsc popełnienia przestępstw wskazuje na wyraźne powiązanie zjawiska znęcania się nad zwierzętami z obszarami wiejskimi. Połowa badanych czynów została popełniona na wsi – łącznie w 19 różnych miejscowościach, przy czym najwięcej przypadków odnotowano we wsiach należących do gminy Poświętne (trzy przypadki), a także w gminach Suraż, Zabłudów oraz Dobrzyniewo Duże (po dwa przypadki w każdej).

W mniejszych miastach, liczących do 20 tys. mieszkańców, ujawniono łącznie siedem czynów, które miały miejsce w Choroszczycy, Czarnej Białostockiej, Knyszynie, Supraślu oraz Wasilkowie. Jeden przypadek dotyczył czynu popełnionego w Będzinie. Sprawa, z uwagi na ekonomię procesową, w myśl art. 36 k.p.k. została przekazana do Sądu Rejonowego w Białymstoku. Pozostałe przestępstwa ujawniono na terenie Białegostoku.

Tabela 3. Miejsce popełnienia przestępstwa

Lp.	Gdzie doszło do popełnienia przestępstwa?	Liczba spraw	Udział procentowy
1	Miasto 100–500 tys. mieszkańców	11	28,95
2	Miasto 20–100 tys. mieszkańców	1	2,63
3	Miasto do 20 tys. mieszkańców	7	18,42
4	Wieś	19	50,00
RAZEM		38	100,00

Źródło: opracowanie własne.

CHARAKTERYSTYKA SPRAWCY PRZESTĘPSTWA ZNĘCANIA SIĘ NAD ZWIERZĘTAMI

Celem tej części opracowania jest przedstawienie cech społeczno-demograficznych sprawców przestępstwa znęcania się nad zwierzętami. Analiza obejmuje takie zmienne jak: płeć, wiek, miejsce zamieszkania, wykształcenie, stan cywilny, źródło utrzymania, uprzednia karalność, stan zdrowia sprawców.

Analizując charakterystykę sprawców przestępstwa znęcania się nad zwierzętami, w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na płeć. Dane wskazują, że aż 80% sprawców stanowili mężczyźni. Warto jednak zauważyć istotny udział kobiet, było to bowiem 20%, co przewyższa ogólny udział kobiet w przestępczości w Polsce, w ostatnich latach szacowany na około 10–12% wszystkich czynów zabronionych⁹.

Tabela 4. Płeć sprawcy

Lp.	Płeć	Liczba sprawców	Udział procentowy
1	Kobieta	8	20
2	Mężczyzna	32	80
RAZEM		40	100

Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym kryterium była analiza wieku sprawców w chwili popełnienia czynu. Problem znęcania się nad zwierzętami nie ograniczał się do jednej grupy wiekowej. Najliczniejszą grupę stanowili sprawcy w wieku 30–39 lat. Na kolejnych miejscach uplasowali się sprawcy w wieku 60–69 lat oraz 50–59 lat. Mniej przypadków odnotowano w grupie 40–49 lat, a najmniej wśród osób w wieku 20–29 lat oraz powyżej 70. roku życia. Najmłodszy sprawca miał 24 lata, co oznacza, że wśród analizowanych przypadków nie występują sprawcy młodociani w rozumieniu kodeksu karnego¹⁰. Najstarszy sprawca miał 73 lata.

Tabela 5. Wiek sprawcy

Lp.	Grupa wiekowa	Liczba sprawców	Udział procentowy
1	20–29 lat	4	10,0
2	30–39 lat	11	27,5
3	40–49 lat	6	15,0

⁹ K. Laskowska, *Przestępczość kobiet*, [w:] E.W. Pływaczewski, S. Redo, E.M. Guzik-Makaruk, K. Laskowska, W. Filipkowski, E. Glińska, E. Jurgielewicz-Delegacz, M. Perkowska, *Kryminologia. Stan i perspektywy rozwoju*, Warszawa 2019, s. 348.

¹⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. 2025, poz. 383, ze zm.), dalej: k.k.

4	50–59 lat	8	20,0
5	60–69 lat	9	22,5
6	70 lat i więcej	2	5,0
RAZEM		40	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Następnie poddano analizie miejsce zamieszkania sprawców. Największą grupę stanowili mieszkańcy wsi (45%). Drugą pod względem liczebności grupą byli mieszkańcy miast liczących od 100 do 500 tys. mieszkańców (14 osób – wszyscy zamieszkiwali Białystok). Mniejszy odsetek stanowili mieszkańcy małych miast (do 20 tys. mieszkańców), natomiast w miastach w przedziale od 20 do 100 tys. mieszkańców odnotowano zaledwie jeden przypadek. Analiza konkretnych miejscowości wskazuje, że przestępstwa były popełniane zazwyczaj w miejscu zamieszkania sprawcy lub w jego bliskiej okolicy.

Tabela 6. Miejsce zamieszkania sprawcy

Lp.	Miejsce zamieszkania	Liczba sprawców	Udział procentowy
1	Miasto 100–500 tys. mieszkańców	14	35,0
2	Miasto 20–100 tys. mieszkańców	1	2,5
3	Miasto do 20 tys. mieszkańców	7	17,5
4	Wieś	18	45,0
RAZEM		40	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Jeśli chodzi o wykształcenie, największy odsetek sprawców posiadał wykształcenie średnie i zawodowe. Wykształcenie podstawowe miało 17,5% sprawców, a najniższy udział odnotowano wśród osób z wykształceniem wyższym oraz gimnazjalnym.

Tabela 7. Wykształcenie sprawcy

Lp.	Wykształcenie	Liczba sprawców	Udział procentowy
1	Podstawowe	7	17,5
2	Gimnazjalne	1	2,5
3	Zawodowe	12	30,0
4	Średnie	17	42,5
5	Wyższe	3	7,5
RAZEM		40	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Pod względem stanu cywilnego niemal połowa sprawców pozostawała w związkach małżeńskich. Znaczna grupę stanowiły także osoby stanu wolnego. Pozostałe kategorie osób, tj. pozostających w konkubinacie, owdowiałych oraz rozwodników, stanowiły niewielki udział.

Tabela 8. Stan cywilny

Lp.	Stan cywilny	Liczba sprawców	Udział procentowy
1	Kawaler/panna	13	32,5
2	Konkubent/konkubina	3	7,5
3	Żonaty/zamężna	19	47,5
4	Rozwiedziony/rozwiedziona	2	5,0
5	Wdowiec/wdowa	3	7,5
RAZEM		40	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Analiza źródeł utrzymania wykazała, że większość sprawców posiadała stałe zatrudnienie, a pracę dorywczą wykonywało 15% ogółu. Siedem osób utrzymywało się z emerytury, trzy z renty, a tylko jedna osoba z zasiłku. Trzy osoby zadeklarowały brak jakiegokolwiek źródła dochodu, natomiast jedna osoba pozostawała na utrzymaniu rodziny (w tym przypadku żony).

Tabela 9. Źródło utrzymania

Lp.	Źródło utrzymania	Liczba sprawców	Udział procentowy
1	Zatrudnienie stałe	19	47,5
2	Praca dorywcza	6	15,0
3	Renta	3	7,5
4	Zasiłek	1	2,5
5	Emerytura	7	17,5
6	Na utrzymaniu rodziny	1	2,5
7	Brak źródła utrzymania	3	7,5
RAZEM		40	100,0

Źródło: opracowanie własne.

W zakresie poprzedniej karalności ustalono, że większość sprawców nie było wcześniej karanych. Osoby notowane w Krajowym Rejestrze Karnym stanowiły natomiast 32,5% ogółu. Wśród nich dwie osoby zostały wcześniej skazane za przestępstwo znęcania się nad zwierzętami, natomiast pozostali za inne przestępstwa, takie jak: kradzież, rozbój, oszustwo, udział w bójce, znęcanie się, spowodowanie wypadku, prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości, handel narkotykami.

Tabela 10. Karalność sprawcy według Krajowego Rejestru Karnego

Lp.	Karalność	Liczba sprawców	Udział procentowy
1	Tak	13	32,5
2	Nie	27	67,5
RAZEM		40	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Ostatnim analizowanym kryterium dotyczącym sprawców był stan ich zdrowia. Zdecydowana większość nie wykazywała istotnych problemów zdrowotnych. Problemy zdrowotne o charakterze fizycznym występowały u 20% sprawców, natomiast po 5% badanych cierpiało na wady psychiczne lub ułomności.

Tabela 11. Stan zdrowia

Lp.	Stan zdrowia	Liczba sprawców	Udział procentowy
1	Zdrowy	28	70
2	Wady fizyczne	8	20
3	Wady psychiczne	2	5
4	Ułomności	2	5
RAZEM		40	100

Źródło: opracowanie własne.

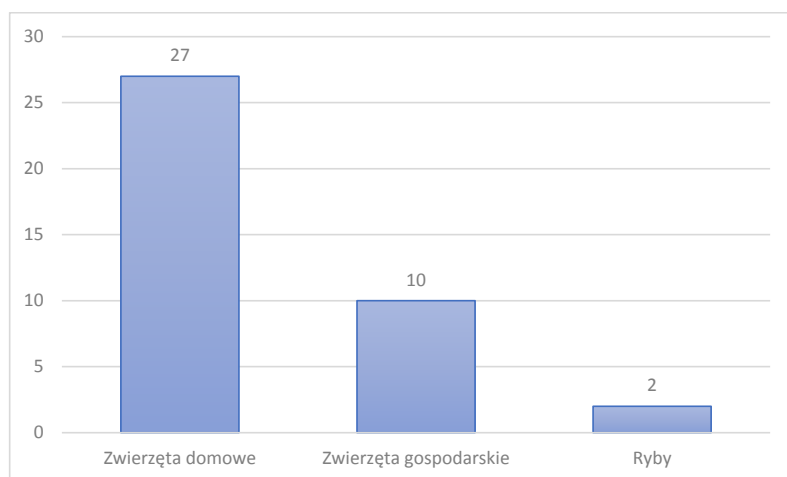
OPIS POPEŁNIONEGO CZYNU

Niniejsza część opracowania przedstawia opis rodzajów zwierząt, które stały się „ofiarami” przestępstw, a także relacji sprawcy ze zwierzęciem oraz form znęcania się, jakie wystąpiły w badanych sprawach. Uwzględniono aspekty związane zarówno z przedmiotem czynności wykonawczej, jak i z charakterem okoliczności popełnionych czynów.

Pierwszym analizowanym kryterium był podział zwierząt objętych postępowaniem karnym w myśl ustawy o ochronie zwierząt. Ustawa wyróżnia podział na zwierzęta: bezdomne, domowe, gospodarskie, laboratoryjne, wykorzystywane do celów specjalnych, wolno żyjące (dzikie). W analizowanych sprawach znęcano się wyłącznie nad zwierzętami domowymi, które ustawodawca w art. 4 pkt 17 u.o.z. definiuje jako zwierzęta przebywające z człowiekiem w jego domu lub innym odpowiednio dostosowanym pomieszczeniu, utrzymywane w charakterze towarzysza człowieka, a także nad zwierzętami gospodarskimi, do których rozporządzenie 2016/1012 zalicza gatunki bydła, świń, owiec, kóz oraz przedstawicieli rodziny koniowatych. Ze względu na brak możliwości przyporządkowania ryb do którejkolwiek z kategorii wskazanych w ustawie, utworzono dla nich osobną grupę. Warto podkreślić, że w jednym przypadku znęcano się nad zwierzętami zarówno gospodarskimi, jak i domowymi.

Należy zauważyć, że „ofiarami” znęcania się najczęściej były zwierzęta domowe. Spośród 27 spraw dotyczących tej kategorii zdecydowana większość obejmowała psy. Postępowania dotyczyły łącznie 58 psów, najczęściej mieszanców, choć pojawiły się także psy w typie owczarka niemieckiego, rasowe owczarki niemieckie oraz psy takich ras jak: amerykański staffordshire terrier, pitbull amerykański, bulmastif, dog niemiecki, shih tzu. Odnotowano również przypadek tzw. pseudohodowli, w której sprawca hodował psy w typie foksteriera, buldoga francuskiego, mopsa oraz west highland white terriera. Dwa postępowania dotyczyły czterech kotów, wszystkie były rasy mieszanej.

W 10 przypadkach znęcano się nad zwierzętami gospodarskimi. Choć liczba spraw była zdecydowanie mniejsza ze względu na masowy charakter hodowli, postępowaniem objęto znacznie większą liczbę zwierząt – łącznie ponad 479 zwierząt gospodarskich, w tym 233 sztuki bydła, 44 sztuki trzody chlewnej, ponad 200 sztuk owiec¹¹ oraz 2 konie. Ponadto w dwóch sprawach odnotowano znęcanie się nad rybami, ale ich liczba nie została precyzyjnie stwierdzona.

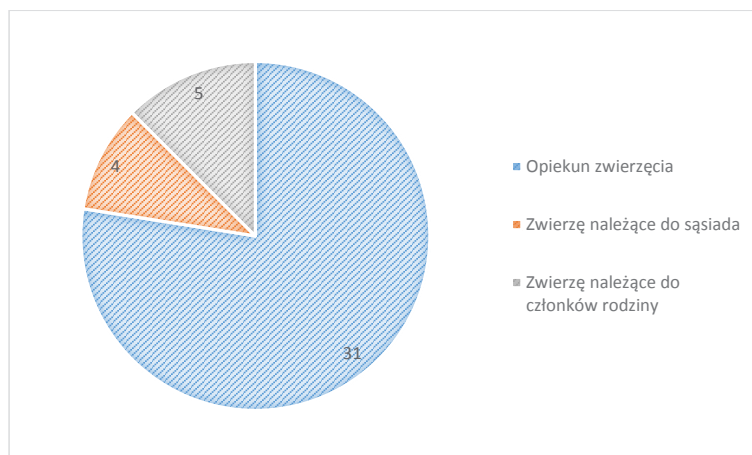

Wykres 2. Liczba spraw pod względem zwierząt objętych postępowaniem karnym

Źródło: opracowanie własne.

Przechodząc do relacji sprawcy ze zwierzęciem, należy wskazać, że w zdecydowanej większości przypadków sprawca był opiekunem zwierzęcia, nad którym się znęcał. W pięciu sprawach ofiarami przemocy były zwierzęta należące do członków rodziny sprawcy, a w czterech – zwierzęta sąsiadów. Nie były to zatem zwierzęta przypadkowe, przy czym gdy nie stanowiły one własności sprawcy, znęcanie się było często wynikiem nieporozumień rodzinnych lub sąsiedzkich.

¹¹ Brak dokładnych danych – liczba nie została ustalona w toku procesu.

Wykres 3. Liczba spraw pod względem relacji sprawcy ze zwierzęciem

Źródło: opracowanie własne.

Analizując formy znęcania się nad zwierzętami, posłużono się katalogiem wskazanym przez ustawodawcę w art. 7 u.o.z. Warto podkreślić, że katalog ten ma charakter otwarty. W badanych przypadkach jednak nie pojawiły się inne formy znęcania się nad zwierzętami niż te określone przez ustawodawcę. Istotne jest również wskazanie, że w sprawie mogło dojść do kumulacji różnych form znęcania się nad zwierzętami.

Najczęściej stwierdzaną formą znęcania się nad zwierzętami było ich przetrzymywanie w niewłaściwych warunkach bytowania – sytuacja ta wystąpiła w 16 przypadkach. Drugą najczęściej występującą formą było umyślne zranienie bądź okaleczenie zwierzęcia, odnotowane w 14 sprawach. Często dochodziło także do niezapewniania zwierzęciu odpowiedniej ilości pożywienia lub wody – czyn ten pojawił się w 12 przypadkach.

Wśród rzadziej spotykanych form znęcania się można wymienić: porzucenie zwierzęcia, wystawianie go na działanie warunków atmosferycznych zagrażających jego zdrowiu lub życiu, używanie urządzeń zmuszających zwierzę do przebywania w nienaturalnej pozycji, bicie zwierząt oraz nieodpowiedni transport zwierząt. Incydentalnie odnotowano przypadki przeprowadzania na zwierzętach zabiegów i operacji chirurgicznych wbrew przepisom ustawy, a także złośliwego straszenia lub drażnienia zwierząt.

W analizowanych sprawach nie wystąpiły takie formy znęcania się nad zwierzętami jak: znakowanie zwierząt, używanie do pracy albo w celach sportowych lub rozrywkowych zwierząt do tego nieodpowiednich, przeciążanie zwierząt, stosowanie okrutnych metod w chowie lub hodowli, organizowanie walk zwierząt, akty zoofilii.

Tabela 12. Formy znęcania się nad zwierzętami

Lp.	Forma znęcania się	Liczba czynów
1	Umyślne zranienie lub okaleczenie zwierzęcia, zabiegi mające na celu zmianę wyglądu zwierzęcia i wykonywane w celu innym niż ratowanie jego zdrowia lub życia	14
2	Znakowanie zwierząt stałocieplnych przez wypalanie lub wymrażanie	0
3	Używanie do pracy albo w celach sportowych lub rozrywkowych zwierząt chorych, a także zbyt młodych lub starych oraz zmuszanie ich do czynności, których wykonywanie może spowodować ból	0
4	Bicie zwierząt przedmiotami twardymi i ostrymi lub zaopatrzonymi w urządzenia obliczone na sprawianie specjalnego bólu, bicie po głowie, dolnej części brzucha, dolnych częściach kończyn	2
5	Przeciążanie zwierząt pociągowych i jucznych ładunkami w oczywisty sposób nieodpowiadającymi ich sile i kondycji lub stanowi dróg lub zmuszanie takich zwierząt do zbyt szybkiego biegu	0
6	Transport zwierząt, w tym zwierząt hodowlanych, rzeźnych i przewożonych na targowiska, przenoszenie lub przepędzanie zwierząt w sposób powodujący ich zbędne cierpienie i stres	2
7	Używanie uprzęży, pęt, stelazy, więzów lub innych urządzeń zmuszających zwierzę do przebywania w nienaturalnej pozycji, powodujących zbędny ból, uszkodzenia ciała albo śmierć	3
8	Dokonywanie na zwierzętach zabiegów i operacji chirurgicznych przez osoby nieposiadające wymaganych uprawnień bądź niezgodnie z zasadami sztuki lekarsko-weterynaryjnej, bez zachowania koniecznej ostrożności i oględności oraz w sposób sprawiający ból, któremu można było zapobiec	1
9	Złośliwe straszenie lub drażnienie zwierząt	1
10	Utrzymywanie zwierząt w niewłaściwych warunkach bytowania	16
11	Porzucanie zwierzęcia przez właściciela bądź przez inną osobę, pod której opieką zwierzę pozostaje	5
12	Stosowanie okrutnych metod w chowie lub hodowli zwierząt	0
13	Organizowanie walk zwierząt	0
14	Obcowanie płciowe ze zwierzęciem (zoofilia)	0
15	Wystawianie zwierzęcia domowego lub gospodarskiego na działanie warunków atmosferycznych, które zagrażają jego zdrowiu lub życiu	4
16	Transport żywych ryb lub ich przetrzymywanie w celu sprzedaży bez dostatecznej ilości wody umożliwiającej oddychanie	2
17	Utrzymywanie zwierzęcia bez odpowiedniego pokarmu lub wody przez okres wykraczający poza minimalne potrzeby właściwe dla gatunku	12
RAZEM		62

Źródło: opracowanie własne.

Warto przypomnieć, że znęcanie się nad zwierzęciem ze szczególnym okrucieństwem miało miejsce jedynie w jednej z 38 analizowanych spraw. Spośród

wszystkich spraw 15 dotyczyło czynów jednorazowych, natomiast pozostałe 20 przypadków – czynów rozłożonych w czasie. W badanych przypadkach odnotowano trzy przestępstwa popełnione pod wpływem alkoholu.

PRZEBIEG POSTĘPOWANIA PRZYGOTOWAWCZEGO ORAZ SĄDOWEGO

Analizie poddano przebieg postępowania karnego w badanych sprawach. W szczególności omówiono: stosowane środki przymusu procesowego, udział obrońcy w postępowaniu, wymierzanie kary, środki penalne, środki kompensacyjne, zagadnienia związane z apelacją.

Analizę przebiegu postępowania rozpoczęto od środków przymusu procesowego. W toku sprawy stosowano takie środki jak: zatrzymanie, środki zapobiegawcze, zabezpieczenie majątkowe.

W zakresie zatrzymania należy wskazać, że ten środek przymusu był stosowany niezwykle rzadko, bo zaledwie w dwóch przypadkach. W obu sytuacjach zatrzymanie nastąpiło na mocy art. 244 § 1 k.p.k., a zatem miało ono charakter fakultatywny i było związane z istnieniem uzasadnionego przypuszczenia popełnienia przestępstwa, a także w związku z obawą ucieczki lub ukrycia się tej osoby, zatarcia śladów przestępstwa bądź z niemożnością ustalenia jej tożsamości, albo z istnieniem przesłanek do przeprowadzenia przeciwko tej osobie postępowania w trybie przyspieszonym.

Przechodząc do środków zapobiegawczych, należy wskazać, że były one stosowane incydentalnie – jedynie w pięciu sprawach, przy czym często łączono kilka środków jednocześnie. Tymczasowe aresztowanie zastosowano w trzech przypadkach, z czego w dwóch podejrzani zostali następnie zwolnieni i objęci zakazem zbliżania się do pokrzywdzonego. Co istotne, w obu przypadkach wystąpiła kumulacja przestępstwa znęcania się nad zwierzęciem oraz znęcania się w rozumieniu art. 207 k.k. Dozór Policji zastosowano dwukrotnie. W jednym przypadku w połączeniu z zakazem kontaktu oraz zakazem zbliżania się, a w drugim – z nakazem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym oraz zakazem kontaktu.

Tabela 13. Zastosowane w sprawie środki zapobiegawcze

Lp.	Środek zapobiegawczy	Liczba przypadków
1	Tymczasowe aresztowanie	3
2	Dozór Policji	2
3	Nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	1
4	Zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego	3
RAZEM		9

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto w siedmiu sprawach zastosowano zabezpieczenie majątkowe w kwotach od 60 do 3000 zł. Kwoty te zostały zaliczone na poczet orzeczonej później nawiązki.

Kolejnym badanym kryterium był udział obrońcy w procesie. Analiza wykazała, że zdecydowana większość spraw toczyła się bez jego udziału. Obecność obrońcy odnotowano w 17 sprawach – dziesięciokrotnie był to obrońca z wyboru, natomiast siedem razy obrońca ustanowiony z urzędu.

Tabela 14. Występowanie obrońcy w procesie

Lp.	Obrońca	Liczba spraw
1	Występował – z urzędu	7
2	Występował – z wyboru	10
3	Brak obrońcy	21
RAZEM		38

Źródło: opracowanie własne.

W dalszej kolejności przeanalizowano orzeczone kary oraz ich strukturę. Najczęściej wymierzaną sankcją była kara pozbawienia wolności – orzeczona aż w 57,89% przypadków. W przeważającej liczbie spraw wykonanie tej kary zostało warunkowo zawieszono. Kara bezwzględnego pozbawienia wolności została orzeczona jedynie w pięciu przypadkach. Z kolei warunkowe umorzenie postępowania miało miejsce w ośmiu sprawach. Karę grzywny samoistnej orzeczono pięć razy, a w dwóch przypadkach zastosowano ją obok kary pozbawienia wolności. Najrzadziej stosowaną sankcją była kara ograniczenia wolności, która wystąpiła w trzech sprawach.

Tabela 15. Orzeczone kary

Lp.	Kara i jej wysokość	Liczba sprawców
1	Warunkowe umorzenie postępowania na 1 rok	4
2	Warunkowe umorzenie postępowania na 2 lata	4
3	80 stawek grzywny (1 stawka w wysokości 10 zł)	1
4	100 stawek grzywny (1 stawka w wysokości 10 zł)	2
5	150 stawek grzywny (1 stawka w wysokości 10 zł)	1
6	150 stawek grzywny (1 stawka w wysokości 20 zł)	1
7	6 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym	2

8	10 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym	1
9	3 miesiące pozbawienia wolności w zawieszeniu na 2 lata	4
10	4 miesiące pozbawienia wolności w zawieszeniu na 2 lata oraz grzywna w wysokości 100 stawek dziennych (1 stawka w wysokości 10 zł)	1
11	6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 1 rok	2
12	6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 2 lata	5
13	8 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 2 lata	1
14	8 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 2 lata oraz grzywna w wysokości 100 stawek dziennych (1 stawka w wysokości 10 zł)	1
15	1 rok pozbawienia wolności w zawieszeniu na 2 lata	2
16	1 rok pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata	1
17	4 miesiące bezwzględnego pozbawienia wolności	1
18	1 rok bezwzględnego pozbawienia wolności	1
19	1 rok i 6 miesięcy bezwzględnego pozbawienia wolności	2
20	2 lata bezwzględnego pozbawienia wolności	1
RAZEM		38

Źródło: opracowanie własne.

Następnie przedmiotem analizy stały się stosowane środki penalne oraz kompensacyjne. W 14 sprawach sąd orzekł środki karne, spośród których w 12 przypadkach zastosowano zakaz posiadania zwierząt, a w dwóch – świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. W dziewięciu sprawach orzeczono przepadek, który obejmował psy, kota, bydło oraz wiatrówkę.

W zakresie środków kompensacyjnych istotną rolę odegrała nawiązka, która została orzeczona w 27 sprawach. Jej wysokość wynosiła od 50 do 10 000 zł (przy czym średnio około 2300 zł). W większości przypadków środki te przekazywano stowarzyszeniom lub fundacjom zajmującym się ochroną zwierząt (17 przypadków) oraz schroniskom dla zwierząt (10 przypadków). W dwóch sprawach nawiązka została zasądzona bezpośrednio na rzecz pokrzywdzonego, z czego w jednym obok nawiązki na cele ochrony zwierząt. Ponadto w jednym przypadku orzeczono obowiązek naprawienia szkody.

Ostatnim analizowanym kryterium były kwestie wniesionych apelacji oraz ich skuteczności. Z tego środka odwoławczego skorzystano jedynie w 13 sprawach, co – jak już wskazano – stanowiło niewielki odsetek wszystkich postępowań. Skuteczność apelacji, rozumiana jako zmiana wyroku na skutek jej wniesienia, wynosiła 38,46%, przy czym w pięciu sprawach doszło do modyfikacji orzeczenia.

Tabela 16. Czy wniesiono apelację?

Lp.	Apelacja	Liczba spraw	Udział procentowy
1	Tak	13	34,21
2	Nie	25	65,79
RAZEM		38	100,00

Źródło: opracowanie własne.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzona analiza zgromadzonego materiału pozwala na sformułowanie istotnych wniosków. Przede wszystkim postępowania karne w sprawach dotyczących przestępstwa znęcania się nad zwierzętami cechują się relatywnie krótkim czasem trwania oraz stosunkowo nieskomplikowanym pod względem materiału dowodowego charakterem, czego dowodzą zarówno analiza długości poszczególnych etapów postępowania, jak i niewielka objętość akt większości spraw.

Choć większość spraw dotyczyła wyłącznie znęcania się nad zwierzętami, odnotowano również współwystępowanie innych typów czynów zabronionych skierowanych wobec ludzi. Należy wskazać w szczególności na następujące przestępstwa: znęcanie się, spowodowanie średniego i lekkiego uszczerbku na zdrowiu, kierowanie gróźb karalnych, podżeganie do pobicia, zniewagę. Warto zauważyć, że czyny te można zaliczyć do przejawów przemocy fizycznej i psychicznej wobec innych osób. Ustalenia te korespondują z obserwacjami przedstawionymi w literaturze. Wskazuje się bowiem na istnienie korelacji pomiędzy stosowaniem przemocy domowej a przemocą wobec zwierząt¹² czy też – szerzej – agresją kierowaną do ludzi i zwierząt¹³. Niepokoi również fakt, że sprawcy, którzy stosowali przemoc zarówno wobec rodziny, jak i zwierząt, wykazywali większą pomysłowość w swoich działaniach niż ci, którzy ograniczali się do znęcania się nad rodziną. Wskazywano, że u takich sprawców przejawiała się także skrajna potrzeba kontroli nad każdym z członków rodziny, w tym nad zwierzętami¹⁴.

Istotną rolę w ujawnianiu przypadków znęcania się nad zwierzętami odgrywają działania podejmowane przez podmioty zajmujące się ochroną zwierząt, w szczególności w ramach kontroli weterynaryjnych oraz interwencji realizowanych przez fundacje i stowarzyszenia zajmujące się ochroną zwierząt. Warto w tym miejscu wskazać, że ustawa o ochronie zwierząt przyznała organizacjom pozarządowym,

¹² Zob. Z. Podedworny, *Przemoc domowa a przemoc wobec zwierząt. Analiza prawnowo-wikty-mologiczna*, „Biuletyn Kryminologiczny” 2019, nr 26.

¹³ Zob. J. Narodowska, *Aggression Towards Animals and Aggression Towards People – Report from Research Records*, „Studia Prawnoustrojowe” 2021, nr 52.

¹⁴ C.A. Simmons, P. Lehmann, *Exploring the Link between Pet Abuse and Controlling Behaviors in Violent Relationships*, „Journal of Interpersonal Violence” 2007, vol. 22(9), s. 1218–1219.

których statutowym celem jest ochrona zwierząt, możliwość współdziałania z właściwymi instytucjami państwowymi i samorządowymi w ujawnianiu oraz ściganiu przestępstw i wykroczeń przeciwko zwierzętom, dając szereg kompetencji, które mają to ułatwiać. Wśród uprawnień organizacji pozarządowych należy wymienić: zgłaszanie przypadków znęcania się nad zwierzętami do organu gminy, tymczasowe odbieranie zwierząt właścicielom na podstawie decyzji organu gminy, samodzielne odbieranie zwierząt w sytuacjach wymagających natychmiastowej interwencji. Organizacje te współdziałają z Inspekcją Weterynaryjną w zakresie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt. Realizują również orzeczenia sądowe w zakresie przypadku zwierząt oraz wykonują prawa pokrzywdzonego w sprawach dotyczących znęcania się nad zwierzętami¹⁵. Poza tym należy podkreślić istotny wpływ zaangażowania świadków zdarzeń oraz opiekunów zwierząt, którzy również zgłaszali możliwość popełnienia przestępstwa.

W odniesieniu do sprawców należy odnotować, że choć dominują mężczyźni, to zauważalny jest stosunkowo wysoki udział kobiet w tego rodzaju przestępczości. Wiek sprawców najczęściej mieści się w przedziale od 30 do 39 lat, ale obecność przedstawicieli innych grup wiekowych wskazuje na brak ograniczenia tego zjawiska do konkretnej kategorii demograficznej. Przestępstwa są najczęściej popełniane w miejscu zamieszkania sprawcy, co tłumaczy znaczny udział sprawców zamieszkujących tereny wiejskie oraz – w badanym materiale – mieszkańców Białegostoku. Można wskazać na powiązanie przemocy wobec zwierząt z zamieszkiwaniem na wsi lub w mniejszych miejscowościach, co również potwierdzają badania¹⁶.

Typowy profil sprawcy obejmuje osobę średnio wykształconą, pozostającą w związku małżeńskim, zatrudnioną na stałe, niekaraną oraz nieprzejawiającą istotnych problemów zdrowotnych.

Przestępstwo znęcania się nad zwierzętami dotyczy zwierząt zarówno domowych, jak i gospodarskich, przy czym częściej „ofiarami” są psy, najczęściej rasy mieszanej. Wśród zwierząt gospodarskich, mimo mniejszej liczby spraw, skala czynów bywa znacznie większa. Brak spraw dotyczących innych gatunków zwierząt domowych, takich jak gryzonie, fretki czy króliki, budzi uzasadnione obawy o możliwość występowania tzw. ciemnej liczby przestępstw w tym zakresie¹⁷. Szczególnie niepokojącą okolicznością jest liczba zwierząt objętych badaniem – w 38 analizowanych sprawach było to niemal 500 osobników.

W przeważającej części spraw czynu dokonali ich opiekunowie. Pozostałe przypadki dotyczyły sąsiadów lub członków rodziny. Najczęściej spotykaną formą

¹⁵ E. Kruk, *Współdziałanie organizacji społecznych z właściwymi instytucjami państwowymi i samorządowymi w ujawnianiu oraz ściganiu przestępstw i wykroczeń określonych w ustawie o ochronie zwierząt*, „Studia Prawnoustrojowe” 2019, nr 43, s. 208–209.

¹⁶ P. Izdebski, E. Łukaszewska, N. Ułaszewska, *Okrucieństwo wobec zwierząt*, „Życie Weterynaryjne” 2014, nr 89, s. 305.

¹⁷ Zob. B. Hołyst, *Kryminologia*, Warszawa 2022, s. 113–114.

były niewłaściwe warunki bytowe, co może świadczyć zarówno o braku wiedzy w zakresie opieki nad zwierzętami, jak i o świadomym zaniedbywaniu ich potrzeb. Ujawniono także wiele przypadków ranienia i okaleczania zwierząt, co jednoznacznie wskazuje na przejaw bezpośredniej przemocy wobec nich. Znęcanie się ze szczególnym okrucieństwem w ocenie Sądu Rejonowego w Białymstoku miało charakter incydentalny. Warto podkreślić, że znaczna część czynów była rozłożona w czasie, co może sugerować, że tego rodzaju przemoc ma często charakter długotrwały i systematyczny.

Na marginesie należy dodać, że tego rodzaju przestępczość na obszarze właściwości Sądu Rejonowego w Białymstoku zasadniczo nie jest powiązana z nałogami, choć badania prowadzone w innych regionach wskazują na częstsze współwystępowanie okrucieństwa wobec zwierząt z nadużywaniem alkoholu oraz narkotyków¹⁸.

W toku postępowania stosunkowo rzadko stosowano środki zapobiegawcze – najczęściej wtedy, gdy obok zarzutu znęcania się nad zwierzętami (art. 35 ust. 1a u.o.z.) występowały inne czyny. Częściej stosowano zabezpieczenie majątkowe, co wiązało się z obligatoryjnym charakterem nawiązki przewidzianej dla sprawców tego przestępstwa. Z uwagi na nieskomplikowany charakter sprawy obrońca występował stosunkowo rzadko.

Najczęściej orzekaną karą była kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, co budzi wątpliwości co do jej skuteczności w spełnianiu funkcji wychowawczej. Wydaje się, że kara grzywny albo kara ograniczenia wolności mogłyby w większym stopniu realizować funkcje prewencyjno-wychowawcze.

Warto również zaznaczyć, że w większości analizowanych spraw zastosowanie mogłaby znaleźć instytucja określona w art. 37a k.k., umożliwiająca zamiarę kary pozbawienia wolności na karę ograniczenia wolności lub grzywnę. Zważywszy, że przestępstwo znęcania się nad zwierzętami zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą lat ośmiu, a orzekane kary rzadko przekraczały jeden rok, sądy mogłyby w większym stopniu sięgać po alternatywne sankcje, wymienione w przywołanym przepisie. Przemawia za tym nie tylko faktyczna dolegliwość takich kar¹⁹, ale również fakt, że zarówno surowość kar, jak i stosowanie kar izolacyjnych nie są skutecznymi środkami w zwalczaniu przestępczości ani nie sprzyjają wychowaniu sprawcy²⁰.

Wprawdzie pozytywnie należy ocenić orzekanie środka karnego w postaci tymczasowego zakazu posiadania zwierząt, ale pozostałe z nich mają znaczenie

¹⁸ Zob. M.G. Vaughn, Q. Fu, M. DeLisi, K.M. Beaver, B.E. Perron, K. Terrell, M.O. Howard, *Correlates of Cruelty to Animals in the United States: Results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions*, "Journal of Psychiatric Research" 2009, vol. 43(15).

¹⁹ W porównaniu do kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania.

²⁰ Zob. W. Jaroch, *Polityka karna – strategia punitywna czy liberalna*, „Studia Prawnoustrojowe” 2012, nr 15.

marginalne. Wydaje się, że ich częstsze stosowanie mogłoby znacząco przyczynić się do zwiększenia prewencji indywidualnej.

Podsumowując, mimo że przestępstwo znęcania się nad zwierzętami nie występuje często na obszarze Sądu Rejonowego w Białymstoku, nie należy go bagatelizować, zważywszy na jego społeczne konsekwencje i wpływ na dobrostan zwierząt. Istotne jest również podkreślenie związku pomiędzy przemocą wobec zwierząt a agresją wobec ludzi. Wczesne reagowanie na zjawisko przemocy wobec zwierząt może przyczynić się do zapobiegania dalszym przestępstwom.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Boruta A., Kurek A., Fiszdon K., Lewandowska M., Albera-Łojek A., *Proper Care of Dogs from Their Owner's Perspective*, "Animal Science" 2016, no. 55.
- Hołyst B., *Kryminologia*, Warszawa 2022.
- Izdebski P., Łukaszewska E., Ulaszewska N., *Okrucieństwo wobec zwierząt*, „Życie Weterynaryjne” 2014, nr 89.
- Jaroch W., *Polityka karna – strategia punitywna czy liberalna*, „Studia Prawnoustrojowe” 2012, nr 15.
- Kruk E., *Współdziałanie organizacji społecznych z właściwymi instytucjami państwowymi i samorządowymi w ujawnianiu oraz ściganiu przestępstw i wykroczeń określonych w ustawie o ochronie zwierząt*, „Studia Prawnoustrojowe” 2019, nr 43, DOI: <https://doi.org/10.31648/sp.4621>
- Laskowska K., *Przestępczość kobiet*, [w:] E.W. Pływaczewski, S. Redo, E.M. Guzik-Makaruk, K. Laskowska, W. Filipkowski, E. Glińska, E. Jurgielewicz-Delegacz, M. Perkowska, *Kryminologia. Stan i perspektywy rozwoju*, Warszawa 2019.
- Mozgawa M., Budyn-Kulik M., Dudka K., Kulik M., *Prawnokarna ochrona zwierząt – analiza dogmatyczna i praktyka ścigania przestępstw z art. 35 ustawy z 21.08.1997 r. o ochronie zwierząt*, „Prawo w Działaniu” 2011, vol. 9.
- Narodowska N., *Aggression Towards Animals and Aggression Towards People – Report from Research Records*, „Studia Prawnoustrojowe” 2021, nr 52, DOI: <https://doi.org/10.31648/sp.6618>
- Podedworny Z., *Przemoc domowa a przemoc wobec zwierząt. Analiza prawnowo-wiktymologiczna*, „Biuletyn Kryminologiczny” 2019, nr 26, DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3751706>
- Posłuszna E., *Zwierzęta i ich ludzie – krótka historia animalistycznego aktywizmu*, „Kultura i Społeczeństwo” 2007, vol. 51(1), DOI: <https://doi.org/10.35757/KiS.2007.51.1.11>
- Simmons C.A., Lehmann P., *Exploring the Link between Pet Abuse and Controlling Behaviors in Violent Relationships*, "Journal of Interpersonal Violence" 2007, vol. 22(9), DOI: <https://doi.org/10.1177/0886260507303734>
- Vaughn M.G., Fu Q., DeLisi M., Beaver K.M., Perron B.E., Terrell K., Howard M.O., *Correlates of Cruelty to Animals in the United States: Results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions*, "Journal of Psychiatric Research" 2009, vol. 43(15), DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2009.04.011>

Źródła internetowe

- Kampanie Społeczne, *I kto tu jest suką?*, 20.03.2010, <https://kampaniespoleczne.pl/i-kto-tu-jest-suka> (dostęp: 26.04.2025).
- Karaś D., *Przestępstwa przeciwko zwierzętom. Raport z monitoringu wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania*, Kraków–Wrocław 2022, <https://czarnaowca.org/wp-content/>

uploads/Bezkarzni.-Przestępstwa-przeciwko-zwierzętom.-Raport-z-monitoringu.pdf (dostęp: 26.04.2025).

Akty prawne

Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniające dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 (Dz.Urz. L 3/1, 5.01.2005).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie zootechnicznych i genealogicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasowych i mieszańców świń, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego wprowadzania na terytorium Unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG i 90/425/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt (Dz.Urz. L 171/66, 29.06.2016).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. 2025, poz. 383, ze zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. 2025, poz. 46, 304, ze zm.).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (t.j. Dz.U. 2023, poz. 1580, ze zm.).

ABSTRACT

The article analyzes the crime of animal abuse in the light of criminal cases adjudicated by the District Court in Białystok. The study was conducted using a quantitative and qualitative analysis of files from 38 cases. The research aimed to determine the characteristics of the perpetrators, the types of abused animals, the most common forms of abuse, the course of criminal proceedings, and the penalties imposed. The results allow for the formulation of several significant conclusions, the most important of which indicates the need for legislative changes and a modification of penal policy in order to more effectively implement the preventive and educational functions of punishment.

Keywords: animals; animal protection; animal abuse; criminal law; criminology

ABSTRAKT

Artykuł zawiera analizę przestępstwa znęcania się nad zwierzętami w świetle badań spraw karnych rozpoznanych przez Sąd Rejonowy w Białymstoku. Badania przeprowadzono z wykorzystaniem analizy ilościowo-jakościowej akt 38 spraw. Celem było ustalenie charakterystyki sprawców, rodzaju „pokrzywdzonych” zwierząt, najczęstszych form znęcania się, przebiegu postępowania karnego oraz stosowanych kar. Uzyskane wyniki pozwalają na sformułowanie kilku istotnych wniosków, z których najważniejszy wskazuje na konieczność wprowadzenia zmian legislacyjnych oraz modyfikacji polityki karania w celu skuteczniejszej realizacji funkcji prewencyjno-wychowawczej kary.

Słowa kluczowe: zwierzęta; ochrona zwierząt; znęcanie się nad zwierzętami; prawo karne; kryminologia